

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/168994,103-rocznica-wybuchu-I-Powstania-Slaskiego-i-131-urodziny-Alfonsa-Zgrzebnioka-Bi.html>
2022-12-04, 16:22

103. rocznica wybuchu I Powstania Śląskiego i 131. urodziny Alfonsa Zgrzebnioka - Białystok, 16 sierpnia 2022

16 sierpnia 1891 r. urodził się Alfons Alfred Zgrzebniok, pseudonim Rakoczy - dowódca I i II Powstania Śląskiego, działacz samorządowy, polityk, wojewoda białostocki. Również 16 sierpnia, 28 lat później - wybuchło I Powstanie Śląskie.

16 sierpnia 2022 r. dyrektor białostockiego Oddziału IPN dr hab. Piotr Kardela wraz z wojewodą podlaskim Bohdanem Paszkowskim - złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą tę postać.

Tablicę poświęconą Alfonsowi Zgrzebniokowi na budynku Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego, stworzono staraniem Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Białymstoku, a odsłonięto w maju 2021 roku - jako upamiętnienie 100. rocznicy III Powstania Śląskiego.

Zarówno przez współczesnych, jak i w literaturze Alfons Zgrzebniok był określany jako postać kontrowersyjna, a na tę ocenę wpływ miała głównie jego działalność w okresie I i II powstania śląskiego, kiedy to - będąc postacią pierwszoplanową - musiał funkcjonować na styku grup ludzi mających odmienne i wzajemnie wykluczające się nieraz wizje walki o przywrócenie Śląska odrodzonej Polsce. Z jednej strony naraziło go to na zarzut chwiejności charakteru i nadmiernego ulegania wpływom. Z drugiej strony podkreślano, że mimo świadomości, iż I powstanie było z góry skazane na przegraną, nie cofnął się przed wzięciem na siebie odpowiedzialności za jego losy, a dzięki osobistej energii i sprawnemu dowodzeniu zapobiegł masakrze oddziałów powstańczych oraz doprowadził następne, II powstanie do zwycięskiego końca.

Zgrzebniok po zakończeniu powstania pozostał na terenie plebiscytowym, gdzie nadal wykonywał zadania związane ze służbą wywiadowczą dla Ekspozytury Związku Przyjaciół Górnego Śląska, która w tamtym czasie była agendą Oddziału II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Do grudnia 1922 r. służył w sztabie Inspektoratu Armii nr IV w Krakowie

gen. Stanisława Szeptyckiego. Później przyjął funkcję organizatora Młodzieżowej Organizacji Wychowania Fizycznego i Wojskowego. Od września 1923 r. do lipca 1927 r. pracował jako nauczyciel wychowania fizycznego w Gimnazjum Klasycznym w Królewskiej Hucie (obecnie Chorzów). Włączył się wówczas w działalność społeczno-polityczną, uczestnicząc w tworzeniu Związku Byłych Powstańców, przekształconego później w Związek Powstańców Śląskich. W sierpniu 1927 r. powrócił do służby w Wojsku Polskim – objął stanowisko oficera ewidencyjnego Wydziału Wojskowego Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku. Według niepotwierdzonych przekazów miał tam pod koniec 1931 r. uniknąć zamachu na swoje życie, co stało się powodem odwołania go z placówki. Do 1932 r. przebywał w Warszawie, gdzie pracował w Sztabie Głównym Wojska Polskiego. Po odejściu ze służby został naczelnikiem Wydziału Pracy i Opieki Społecznej w Urzędzie Wojewódzkim w Toruniu, gdzie dał się poznać jako sprawny administrator, troszczący się m.in. o bezrobotnych w czasie „wielkiego kryzysu”. Powrócił również do działalności w organizacjach kombatanckich: Związku Oficerów Rezerwy Rzeczypospolitej Polskiej – Okręg Pomorski i Związku Powstańców Wielkopolskich z Pomorza. W 1934 r. mianowano go wicewojewodą białostockim. Na Podlasiu został też prezesem okręgu białostockiego Związku Peowiaków i członkiem Zarządu Głównego tej organizacji.

Zachęcamy do zapoznania się z biogramem Alfonsa Zgrzebioka (po poniższym linkiem).

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/publikacje-edukacyjne-i/141688,Alfons-Zgrzebniok.html>